

WYROK
z dnia 15 czerwca 2004 r.
Sygn. SK 43/03*

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Jerzy Stępień – przewodniczący
Marian Grzybowski
Marek Mazurkiewicz
Miroslaw Wyrzykowski – sprawozdawca
Marian Zdyb,

protokolant: Dorota Raczkowska-Paluch,

po rozpoznaniu, z udziałem skarżącej oraz Sejmu i Prokuratora Generalnego, na rozprawie 15 czerwca 2004 r. skargi konstytucyjnej spółki Novomatic AG o zbadanie zgodności:

art. 339 § 2 i § 3 pkt 2 w zw. z art. 55 § 1 zdanie ostatnie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.) z art. 45 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

o r z e k a:

Art. 339 § 2 i § 3 pkt 2 w zw. z art. 55 § 1 zdanie ostatnie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852, Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061 i Nr 130, poz. 1188 oraz z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626 i Nr 93, poz. 889) jest zgodny z art. 45 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

UZASADNIENIE:

I

1. W skardze konstytucyjnej spółki Novomatic AG z 11 października 2002 r. zarzucono niezgodność art. 339 § 2 i § 3 pkt 2 w zw. z art. 55 § 1 zdanie ostatnie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.) z art. 45 i art. 77 ust. 2 Konstytucji. Przepis art. 55 § 1 k.p.k. wprowadza nową instytucję oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego. Art. 339 § 2 i § 3 pkt 2 k.p.k. reguluje konieczność skierowania sprawy wniesionej przez oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego na posiedzenie, w celu zbadania, czy nie zachodzą przesłanki umorzenia postępowania z powodu oczywistego braku faktycznych podstaw oskarżenia.

* Sentencja została ogłoszona dnia 25 czerwca 2004 r. w Dz. U. Nr 145, poz. 1545.

Zdaniem skarżącej taka regulacja pozwalająca na umorzenie postępowania na posiedzeniu z uwagi na oczywisty brak faktycznych podstaw oskarżenia narusza jej konstytucyjne prawo do rozpoznania sprawy na jawnej rozprawie. Tym samym uniemożliwia przeprowadzenie dowodów i wskazanie winy osoby oskarżonej o popełnienie przestępstwa. Rozstrzygnięcie o zasadności aktu oskarżenia w trybie art. 339 § 2 i 3 pkt 2 k.p.k. „nie daje gwarancji przestrzegania zasady kontradyktoryjności co do meritum aktu oskarżenia i narusza zasadę równości stron procesowych”. Ocena zasadności aktu oskarżenia wniesionego przez samego pokrzywdzonego następuje wyłącznie na podstawie akt postępowania przygotowawczego prowadzonego przez prokuratora.

W opinii skarżącej ustawowe i konstytucyjne zasady prawa do sądu, rozumiane w tym przypadku jako rozpoznawanie sprawy na rozprawie, nie są zachowane przy umorzaniu postępowania. Przyznanie prokuratorowi prawa do odmowy wszczęcia lub umorzenia postępowania narusza prawa konstytucyjne, gdyż tylko niezawisłe sądy stanowią gwarancję przestrzegania tych praw.

2. Z uzasadnienia oraz dołączonych do skargi dokumentów wynika że 24 lipca 2000 r. zostało złożone do Prokuratury Rejonowej w Jeleniej Górze zawiadomienie o popełnionym na szkodę Novomatic przestępstwie z art. 116 ust. 3, art. 117 ust. 2 i art. 118 ust. 2 w zw. z art. 74 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. 2000 r. Nr 80, poz. 904 ze zm.). Postanowieniem z 12 grudnia 2000 r. Nadkomisarz Komendy Miejskiej Policji w Jeleniej Górze umorzył postępowanie przygotowawcze. Wskazane postanowienie zostało zatwierdzone 19 grudnia 2000 r. przez Prokuratora Prokuratury Rejonowej w Jeleniej Górze. 29 stycznia 2001 r. złożone zostało zażalenie. Odrzucając zażalenie, Prokuratura Okręgowa w Jeleniej Górze przekazała sprawę wraz z wnioskiem o rozpoznanie Sądowi Rejonowemu w Jeleniej Górze.

Sąd uchylił 23 maja 2001 r. zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę do Prokuratury Rejonowej w Jeleniej Górze. Po ponownym zbadaniu sprawy postanowieniem z 28 grudnia 2001 r. umorzono śledztwo. Powyższe postanowienie zostało zaskarżone. Prokuratura ponownie umorzyła postępowanie.

Postanowieniem z 4 czerwca 2002 r. (sygn. akt II K 404/02) Sąd Rejonowy w Jeleniej Górze na posiedzeniu umorzył postępowanie karne w sprawie, w której skarżąca jako pokrzywdzona wystąpiła z aktem oskarżenia w trybie art. 55 § 1 k.p.k. W uzasadnieniu sąd stwierdził, iż zarzucany w akcie oskarżenia czyn nie wypełnia znamion czynu zabronionego. Rozstrzygnięcie to zostało utrzymane w mocy przez Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze postanowieniem z 12 lipca 2002 r. (sygn. akt VI Kz 82/02).

3. Pismem z 15 stycznia 2004 r. stanowisko w sprawie zajął Prokurator Generalny, wnosząc o uznanie zgodności art. 339 § 2 i § 3 pkt 2 w zw. z art. 55 § 1 zdanie ostatnie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.) z art. 45 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

Prokurator Generalny wskazał, iż nie należy do kognicji Trybunału Konstytucyjnego prowadzenie rozważań w przedmiocie oceny wartości dowodowej czynności wykonanych w toku postępowania przygotowawczego w omawianej sprawie, a także badanie, czy prokurator podczas prowadzonego dochodzenia wykonał wskazania sądu zawarte w postanowieniu sądu wydanym na podstawie art. 330 § 1 k.p.k. Prokurator Generalny podkreślił, że nawet jeśli postępowanie w sprawie z aktu oskarżenia wniesionego w trybie art. 55 § 1 k.p.k. zostanie zgodnie z art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k. umorzone z powodu oczywistego braku faktycznych podstaw oskarżenia, to orzeczenie o umorzeniu nie może w tym przypadku nastąpić bez udziału sądu. Ostatecznie to sąd ocenia, badając zażalenie na postanowienie prokuratora, czy istnieją podstawy do

wszczęcia postępowania. Już na tym etapie postępowania kompetencje sądu umożliwiają „wymuszenie” ścigania przestępstwa i doprowadzenie do odpowiedzialności karnej oskarżonego, jeśli zachodzą przesłanki takiej odpowiedzialności. Zawarte w k.p.k. rozwiązania tworzą, pozostający pod kontrolą sądu, stan równowagi pomiędzy prawami pokrzywdzonego i domniemanego sprawcy. Brak ograniczeń w prowadzeniu postępowania karnego, w tym wynikających z obligatoryjnego – w myśl art. 339 § 2 k.p.k. – badania na posiedzeniu, czy nie zachodzi potrzeba wydania orzeczenia, o którym mowa w art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k., mogłoby prowadzić do wnoszenia bezzasadnych oskarżeń.

Prokurator Generalny powołał poglądy doktryny, w których wskazuje się, że w każdym wypadku wniesienia przez oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego aktu oskarżenia przewidzianego w art. 55 § 1 k.p.k. jedynie do sądu należy rozpatrzenie, czy sprawa winna zostać skierowana na rozprawę, czy też występuje w niej oczywisty brak faktycznych podstaw oskarżenia. Sąd nie jest związany treścią zarządzenia prezesa wydanego na zasadzie art. 339 § 2 k.p.k. Może zatem postanowić o skierowaniu sprawy na rozprawę; taka decyzja nie musi być wyrazem przekonania sądu o istnieniu podstaw oskarżenia w sprawie, a jedynie wynikiem przekonania, że nie zachodzi brak oczywistych podstaw oskarżenia (P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, tom II, Warszawa 1999).

Nie znajduje wobec tego uzasadnienia stanowisko, iż zakwestionowany przepis ogranicza prawo do rozpoznania sprawy przez sąd, skoro to wyłącznie orzeczenie sądu, oparte o dokonane przez niego rozpatrzenie kwestii istnienia faktycznych podstaw oskarżenia – w znaczeniu niewystąpienia oczywistego ich braku – decyduje o rozstrzygnięciu w sprawie. W takim wypadku może być mowa jedynie o wadliwości w stosowaniu prawa, a nie o wadliwości normy prawnej w stosunku do wymogów konstytucyjnych. Trzeba przy tym także podkreślić, że postanowienie sądu wydane w trybie art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k. podlega zaskarżeniu do sądu odwoławczego.

Powołany jako wzorzec art. 45 Konstytucji nie stanowi wymogu rozpatrzenia każdej sprawy na rozprawie i dlatego, zdaniem Prokuratora Generalnego, zaskarżone przepisy należy uznać za zgodne z art. 45 Konstytucji, co więcej przepis art. 339 § 5 k.p.k. przewiduje udział stron w posiedzeniu, jeżeli się stawią.

Przedstawiona w skardze argumentacja nie pozwala także na uznanie zasadności stanowiska skarżącej w przedmiocie niezgodności przepisu art. 339 § 2 i § 3 k.p.k. z art. 77 ust. 2 Konstytucji. Rozstrzygnięcia przewidziane we wskazanych przepisach k.p.k. w całości następują w postępowaniu sądowym. Przepis art. 55 § 1 zdanie ostatnie k.p.k. także nie stanowi o zamknięciu drogi sądowej, skoro odnosi się do instytucji subsydiarnego aktu oskarżenia, który ze swej istoty pozwala pokrzywdzonemu skierować sprawę na drogę sądową. Nie sposób jest uznać, że niemożność stosowania – przy rozpatrywaniu sprawy z aktu oskarżenia wniesionego na podstawie art. 55 § 1 k.p.k. oraz art. 339 § 3 pkt 4 oraz art. 397 k.p.k. – przesądza o ewentualnym zamknięciu na przyszłość drogi sądowej. Przewidziany we wskazanych przepisach zwrot sprawy prokuratorowi w celu usunięcia istotnych braków postępowania przygotowawczego lub jego uzupełnienia ma charakter fakultatywny, a jego celem jest uzyskanie w razie potrzeby dodatkowych dowodów w sprawie.

Z tych względów Prokurator Generalny wniósł o stwierdzenie zgodności art. 339 § 2 i § 3 pkt 2 w zw. z art. 55 § 1 zdanie ostatnie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego z art. 45 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

4. Pismem z 19 marca 2004 r. stanowisko w sprawie przedstawił Marszałek Sejmu, wnosząc o stwierdzenie zgodności art. 339 § 2 i § 3 w związku z art. 55 § 1 zdanie ostatnie kodeksu postępowania karnego z art. 45 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

W opinii Marszałka Sejmu zarzut niekonstytucyjności zaskarżonych przepisów nie może zostać uznany za zasadny, bowiem przepisy kodeksu postępowania karnego:

– nie ustanawiają merytorycznych ani formalnych ograniczeń w zakresie przedstawienia dowodów uzasadniających akt oskarżenia wnoszony przez pokrzywdzonego w trybie art. 55 § 1 kodeksu postępowania karnego,

– nie ograniczają udziału oskarżyciela posiłkowego w posiedzeniu sądu, na którym może być wydane orzeczenie o umorzeniu postępowania z powodu oczywistego braku faktycznych podstaw oskarżenia (art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k.),

– przewidują, że wstępna kontrola zasadności aktu oskarżenia wniesionego przez oskarżyciela posiłkowego nie jest ograniczona pod względem przedmiotowym. Ocenie sądu są poddawane wszystkie ewentualne dowody popełnienia czynu zabronionego przedstawione przez tego oskarżyciela,

– ustanawiają sądową kontrolę zasadności postanowienia o umorzeniu postępowania.

Z tych względów, zdaniem Marszałka Sejmu, zakwestionowane przepisy nie ograniczają konstytucyjnego prawa do sądu ani nie zamykają drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności i praw.

II

Na rozprawie przedstawiciele uczestników postępowania podtrzymali stanowiska i argumentacje wyrażone w pismach procesowych.

III

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 79 ust. 1 przesłanką wniesienia skargi konstytucyjnej jest przede wszystkim wyczerpanie całego toku instancji w sprawie. W drodze skargi konstytucyjnej zaskarżyć można jedynie przepis stanowiący podstawę ostatecznego orzeczenia.

W przedmiotowej sprawie ostatecznym orzeczeniem jest postanowienie Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze z 12 lipca 2002 r. Rozpatrując zażalenie na postanowienie Sądu Rejonowego w Jeleniej Górze o umorzeniu postępowania, Sąd Okręgowy utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie, odnosząc się do art. 339 § 2 jedynie w uzasadnieniu postanowienia. Podstawę zaskarżonego orzeczenia Sądu Rejonowego w Jeleniej Górze z 4 czerwca 2002 r. stanowił art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. W obu orzeczeniach nie powołano zatem jako podstawy rozstrzygnięcia art. 339 § 2 i § 3 pkt 2 w zw. z art. 55 § 1 k.p.k., co może wskazywać, iż nie zostały spełnione wymogi art. 79 ust. 1 Konstytucji. W istocie jednak umorzenie postępowania karnego nastąpiło z uwagi na „oczywisty brak faktycznych podstaw oskarżenia”, co stanowi przesłankę wymienioną w art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k. Zaskarżone przepisy nie zostały wprawdzie powołane przez orzekające sądy jako formalna podstawa rozstrzygnięć, ale miały istotny wpływ na treść ostatecznego orzeczenia. Trybunał Konstytucyjny potwierdza, że niepowołanie konkretnego przepisu w sentencji wydanego rozstrzygnięcia nie przesądza jeszcze o tym, czy stanowił on podstawę wydanego orzeczenia w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji (wyroki z: 9 października 2001 r., sygn. SK 8/00, OTK ZU nr 7/2001, poz. 21, 17 września 2002 r., sygn. SK 35/01, OTK ZU nr 5/2002, poz. 60). Z tych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił rozpatrzyć skargę merytorycznie.

2. Zdaniem skarżącej obecna regulacja art. 339 § 2 i § 3 pkt 2 w zw. z art. 55 § 1 k.p.k. ogranicza konstytucyjne prawo do rozpatrzenia sprawy przez sąd, zamykając skarżącemu możliwość dochodzenia naruszonych praw na drodze sądowej. Wskazane przepisy zobowiązują do skierowania sprawy na posiedzenie przed rozprawą, gdy akt oskarżenia wniósł oskarżyciel posiłkowy subsydiarny. Tym samym stwarzają możliwość umorzenia postępowania na podstawie akt postępowania przygotowawczego, co stanowić ma naruszenie konstytucyjnego prawa do sądu. W uzasadnieniu skargi konstytucyjnej przytoczono wypowiedzi doktryny dotyczące istoty prawa do sądu, brak jednakże wyraźnego powiązania i uzasadnienia, w jaki sposób zaskarżone przepisy wpływają na ograniczenie prawa do sądu czy na zamknięcie drogi sądowej. Dla poparcia skargi powołano także argumentację Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie *Walczak przeciwko Polsce* w przedmiocie zgodności z art. 6 EKPCz.

2.1. Zakwestionowany w skardze konstytucyjnej art. 55 § 1 k.p.k. był przedmiotem oceny TK w sprawie SK 10/00. TK badał wówczas zgodność wskazanego przepisu w zakresie trybu wnoszenia subsydiarnego aktu oskarżenia w sprawach publicznoskargowych. Inna była treść zarzutu, niemniej art. 55 § 1 był badany w zakresie zgodności z wzorcami konstytucyjnymi powołanymi w niniejszej sprawie (art. 45, art. 77 ust. 2 Konstytucji).

Na wstępie rozważań dotyczących zgodności art. 339 § 2 i § 3 pkt 2 w zw. z art. 55 § 1 k.p.k. z art. 45 i art. 77 ust. 2 Konstytucji należy zauważyć, jak już wskazał TK w orzeczeniu SK 10/00, iż „...prawo karne jest w swej zasadniczej funkcji prawem publicznym. Chroni zatem zarówno interesy wspólnoty, jak i indywidualne interesy jej członków, których respektowanie tworzy warunki harmonijnego funkcjonowania życia społecznego. O tym, czy istnieją przesłanki wszczęcia postępowania w sprawie popełnienia przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego, a więc stanowiącego naruszenie interesu publicznego, zarówno gdy poszkodowanym jest osoba indywidualna, czy zbiorowość, decyduje oskarżyciel publiczny. Pomocniczą rolę w działaniu prawa karnego jako prawa publicznego pozostawiającą inicjatywę pokrzywdzonemu przestępstwem spełniają takie rozwiązania jak prawo pokrzywdzonego do wniesienia prywatnego aktu oskarżenia, w ściśle określonej przez kodeks karny kategorii przestępstw ściganych z oskarżenia prywatnego, oraz prawo pokrzywdzonego do wniesienia aktu oskarżenia w sprawach ściganych z oskarżenia publicznego, w przypadku spełnienia warunków określonych przez kodeks postępowania karnego”.

2.2. Zaskarżone przepisy dotyczą pozycji oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego i wnoszonego przez niego aktu oskarżenia w trybie art. 55 § 1 k.p.k. Warunkiem skorzystania przez pokrzywdzonego z tego uprawnienia jest wyczerpanie określonej procedury. Procedura ta była przedmiotem analizy TK w powołanym powyżej orzeczeniu SK 10/00.

Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że badanie konstytucyjności w tym zakresie nie mieści się w granicach zarzutów sformułowanych w skardze. Należy jednak zauważyć, iż w istocie przepisy kodeksu postępowania karnego, wprowadzając instytucję oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego, nie tylko nie ograniczają praw pokrzywdzonego, ale dodatkowo dają mu instrumenty kontroli prawidłowości działania oskarżyciela publicznego, a to przez sądową kontrolę jego decyzji o umorzeniu postępowania przygotowawczego. Tym samym stanowią rozszerzenie prawa do sądu w procesie karnym poza możliwości istniejące w poprzednim stanie prawnym. Wprowadzenie pewnych wymogów, które muszą być spełnione w przypadku, gdy akt oskarżenia wnosi oskarżyciel posiłkowy subsydiarny, jest niezbędne z uwagi na gwarancyjny charakter przepisów

kodeksu postępowania karnego również wobec oskarżonego, mają one na celu umożliwienie wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia tylko w sytuacji, gdy istnieją realne podstawy do oskarżenia. (Z. Gostyński (red.), *Kodeks postępowania karnego*, tom I, Warszawa 1998). Brak jakichkolwiek ograniczeń mógłby też prowadzić do „zalewania” sądów bezzasadnymi aktami oskarżenia. Zasadą jest ściganie przestępstw z urzędu, natomiast ściganie przestępstw z oskarżenia prywatnego wyjątkiem, który nie może być interpretowany rozszerzająco. Procedura wnoszenia subsydiarnego aktu oskarżenia i postępowania ma stanowić zaporę przed nieuzasadnionymi oskarżeniami.

2.3. Jako wzorce kontroli konstytucyjności skarżąca wskazała art. 45 i art. 77 ust. 2 Konstytucji. W pierwszej kolejności Trybunał Konstytucyjny odniósł się do stwierdzenia, że przyjęta konstrukcja prawna narusza art. 45 Konstytucji. W orzecznictwie, jak i w doktrynie wielokrotnie podkreślano, iż prawo do sądu jest jednym z podstawowych praw jednostki i jedną z fundamentalnych gwarancji praworządności. Na jego treść składają się trzy elementy: 1) prawo dostępu do sądu, tj. prawo do uruchomienia procedury przed sądem; 2) prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności; 3) prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia danej sprawy przez sąd.

Nie budzi wątpliwości to, iż wprowadzenie instytucji subsydiarnej skargi pokrzywdzonego stanowi wzmocnienie prawa do uruchomienia procedury przed sądem. Przed wejściem w życie kodeksu postępowania karnego z 1997 r. możliwe było jedynie wystąpienie w charakterze oskarżyciela posiłkowego ubocznego, natomiast przyjęte przez k.p.k. zmiany przełamują monopol oskarżyciela publicznego w procesie karnym, znacznie rozszerzając uprawnienia pokrzywdzonego (K. Duka, *Skarga subsydiarna oskarżyciela posiłkowego w procesie karnym* [w:] *Współczesny polski proces karny. Księga ofiarowana profesorowi Tadeuszowi Nowakowi*, red. S. Stachowiak, Poznań 2002, Printer). Drugi element składający się na treść prawa do sądu gwarantuje ukształtowanie procedury sądowej zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności.

Nie oznacza to jednak, by wszelkie rozstrzygnięcia podejmowane musiały być przez sąd po przeprowadzeniu rozprawy. Twórcy Konstytucji kształtowali jej przepisy z pełną świadomością zastanego modelu procedur sądowych pozwalającego na podejmowanie przez sąd istotnych rozstrzygnięć, także kończących postępowanie na posiedzeniu bez przeprowadzenia rozprawy. Dotyczy to w szczególności etapu wstępnego procedur sądowych, gdy podejmowane są decyzje, czy sprawa kwalifikuje się do rozpoznania przez sąd. Zarówno na gruncie regulacji konstytucyjnych, jak i na szczeblu międzynarodowym uznaje się, że prawo do sądu obejmuje także prawo do rozpoczęcia postępowania, jednakże prawo zainicjowania postępowania może być poddane różnego rodzaju ograniczeniom, o ile tylko nie dochodzi do naruszenia istoty tego prawa.

Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że nie każda możliwość wstępnej kontroli samoistnego aktu oskarżenia może być kwalifikowana jako naruszenie istoty prawa do sądu. Akt oskarżenia oskarżyciela posiłkowego podlega wstępnej kontroli sądu w trybie art. 337 i 339 k.p.k. Poza formalną kontrolą aktu oskarżenia dokonywaną przez prezesa sądu obligatoryjne jest przeprowadzenie sądowej kontroli aktu oskarżenia, w celu zbadania, czy nie zachodzi konieczność umorzenia postępowania. Prezes sądu kieruje w tym celu sprawę na posiedzenie, co oznacza, że rozstrzygnięcie podejmowane jest przez sąd, a nie przez organ administracji sądowej. Tym samym nie można mówić o przekreśleniu prawa do sądu w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji.

W doktrynie wskazuje się, że zakwestionowana regulacja nie ogranicza udziału pokrzywdzonego w tym posiedzeniu (zob. B. Wójcik, *W kwestii uprawnień oskarżycielskich pokrzywdzonego w sprawach o przestępstwa ścigane z urzędu* [w:] *Nowe*

prawo karne procesowe. Zagadnienia wybrane. Księga ku czci Profesora Wiesława Daszkiewicza, red. T. Nowak, Poznań 1999). Pomimo subiektywnych odczuć pokrzywdzonego czyn zarzucany sprawcy nie zawsze nosi znamiona czynu zabronionego i nie zawsze wymaga rozpoznania na rozprawie. Oceny dokonuje prokurator w toku postępowania przygotowawczego oraz sąd, jeśli pokrzywdzony wniesie zażalenie na postanowienie o umorzeniu lub odmowie wszczęcia postępowania na podstawie art. 306 § 1 i § 2 k.p.k. W istocie zatem to orzeczenie sądu przesądza o dopuszczalności subsydiarnego aktu oskarżenia, a tym samym o merytorycznym rozpoznaniu sprawy na rozprawie, co wskazuje na spełnienie trzeciego elementu składającego się na prawo do sądu.

Jak zostało wskazane, art. 45 Konstytucji nie stanowi wymogu rozpatrzenia każdej sprawy przez sąd na rozprawie, co z kolei nie pozwala na uznanie, że w tym przypadku doszło do naruszenia zasady jawności, którą należy odnosić do rozprawy, a nie posiedzenia (art. 45 ust. 2 Konstytucji). „W szczególności jedynie rozprawy mogą być obiektywnie <publicznymi> fazami postępowania sądowego. Jawność w stosunku do innych niż rozprawa faz postępowania praktycznie oznacza możliwość informowania się o ich przebiegu i o podjętych rozstrzygnięciach” (zob. P. Sarnecki [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, tom III, red. L. Garlicki, Warszawa 2003).

2.4. Wskazany przez skarżącą jako wzorzec konstytucyjnej kontroli art. 45 Konstytucji formułuje prawo do sądu w znaczeniu pozytywnym. Natomiast powołany przez skarżącą art. 77 ust. 2 Konstytucji zawiera zakaz zamykania drogi sądowej dla dochodzenia naruszonych wolności i praw, wyznaczając w ten sposób zakres dopuszczalnych ograniczeń prawa do sądu. Znaczenie art. 77 ust. 2 Konstytucji polega na wyłączeniu możliwości zamknięcia przez ustawę drogi sądowej w zakresie dochodzenia przez jednostkę jej konstytucyjnych wolności lub praw (wyroki z: 9 czerwca 1998 r., sygn. K. 28/97, OTK ZU nr 41998, poz. 50; 2 kwietnia 2001 r., sygn. SK 10/00, OTK ZU nr 3/2001, poz. 52).

Dotychczasowe orzecznictwo TK wskazuje na wzajemne relacje między tymi przepisami. Po pierwsze, przepisy te ustanawiają konstytucyjne gwarancje prawa do sądu. Po drugie, art. 77 ust. 2 należy rozumieć jako szczegółowe rozwinięcie art. 45 ust. 1 Konstytucji. Po trzecie, wskazuje się na „organiczną więź”, jaka istnieje między postanowieniami art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2. Prawo do sądu oznacza, że nie można zamykać drogi sądowej w zakresie wyznaczonym przez art. 77 ust. 2 Konstytucji.

Zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie podkreśla się, że powyższe założenia świadczą o braku tożsamości przedmiotowej obu przepisów. O ile art. 45 ust. 1 Konstytucji dotyczy dochodzenia przed sądem wszelkich praw (także ustanowionych w innych aktach normatywnych niż Konstytucja), to art. 77 ust. 2 Konstytucji obejmuje swym zakresem jedynie prawa i wolności gwarantowane konstytucyjnie. W tym znaczeniu art. 77 ust. 2 Konstytucji stanowiący uzupełnienie i rozwinięcie art. 45 ust. 1 Konstytucji należy postrzegać jako regulację szczególną w stosunku do art. 45 ust. 1 Konstytucji (wyroki z: 10 lipca 2000 r., sygn. SK 21/99, OTK ZU nr 5/2000, poz. 144; 2 kwietnia 2001 r., sygn. SK 10/00, OTK ZU nr 3/2001, poz. 52; zob. też A. Krzywonos, J. Gołaczyński, *Prawo do sądu* [w:] *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, red. B. Banaszak, A. Preisner, Warszawa 2002, C.H. Beck).

Na tle rozpatrywanej sprawy Trybunał Konstytucyjny podkreśla, iż Konstytucja nie formułuje prawa do spowodowania wszczęcia postępowania karnego przeciwko innej osobie. Skarżąca nie wskazała innego naruszonego konstytucyjnego prawa lub wolności. Ponadto, jak zostało podkreślone, instytucja oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego i przysługujące mu uprawnienia nie mogą być postrzegane jako zamknięcie drogi sądowej.

Jedynie na marginesie należy podkreślić, iż skarżąca miała możliwość wniesienia samoistnego aktu oskarżenia i z tej możliwości skorzystała.

2.5. W uzasadnieniu skargi wskazano także na art. 6 ust. 1 EKPCz, jako wzmocnienie gwarancji konstytucyjnego prawa do sądu. Należy jednak podkreślić, iż przyjęte w Konwencji ujęcie prawa do sądu w odniesieniu do spraw karnych gwarantuje oskarżonemu prawo do rozpatrzenia jego sprawy przez sąd. Art. 6 ust. 1 EKPCz nie formułuje natomiast uprawnienia pokrzywdzonego, ani też jakiegokolwiek innej osoby prywatnej do spowodowania wszczęcia postępowania karnego wobec kogokolwiek. Ustabilizowana linia orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wskazuje, że żądanie wszczęcia postępowania karnego nie stanowi rozstrzygnięcia o zasadności oskarżenia w sprawie karnej wytoczonej przeciwko jednostce, a tym samym nie jest objęte gwarancjami z art. 6 ust. 1 EKPCz, w tym gwarancjami pełnej ochrony sądowej (zob. orzeczenie w sprawie *Wallen przeciwko Szwecji*, skarga nr 10877/84 z 16 maja 1985 r., orzeczenie *X przeciwko Niemcom* z 4 października 1976, skarga nr 7116/75, czy też orzeczenie *Istvanne Rekasi przeciwko Węgrom*, skarga nr 331506/96). Instytucja samoistnego oskarżyciela posiłkowego stanowi więc wyjście poza zakres drogi sądowej gwarantowany przez art. 6 ust. 1 EKPCz.

Z tych względów Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. 339 § 2 i § 3 pkt 2 w zw. z art. 55 § 1 k.p.k. jest zgodny z art. 45 oraz z art. 77 ust. 2 Konstytucji i nie uwzględnił skargi.